

ارزیابی و تاثیر مثبت و منفی اکوتوریسم بر منابع جنگلی و محیط زیست

۱- رؤیا عابدی*

۱- استادیار دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی اهر- دانشگاه تبریز

نویسنده مسؤول: r.abedi2018@gmail.com

چکیده

اکوتوریسم یا بوم گردی یکی از شاخه های گردشگری است که مبتنی بر جاذبه های طبیعی است. در واقع اکوتوریسم سفری مسئولانه از نظر محیط زیستی است که به منظور لذت بردن از مناطق به نسبت بکر طبیعی و هر گونه ویژگی فرهنگی موجود در گذشته تا حال ترتیب داده می شود و باعث ترویج حفظ محیط زیست می گردد. در طول این سفر گردشگران حداقل تأثیر منفی را بر منابع طبیعی می گذارند و مردم بومی در سود حاصل از فعالیتهای اجتماعی- اقتصادی شریک می شوند. جنگلها طبیعی به عنوان یکی از مناطق قابل توجه برای توسعه اکوتوریسم به شمار می روند. در عصر حاضر رشد روز افزون جمعیت و متعاقب آن شهر نشینی لجام گسیخته بویژه در کشورهای در حال توسعه مشکلات فراوانی را از لحاظ گذران اوقات فراغت و استفاده از زیبایی های طبیعی به وجود آورده است. انسان برای فرار از زندگی ماشینی و شهر، دست به دامن طبیعت می شود که این خود مبنای شروع فعالیتی به نام اکوتوریسم است. امروزه صنعت گردشگری در دنیا، یکی از منابع درآمد و در عین حال از عوامل موثر در تبادلات فرهنگی بین کشورهاست و در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اقتصاد تجاری جهان است، به همین علت مورد توجه بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان قرار دارد به همین خاطر توجه به اینکه گردشگران و مسافران چگونه با طبیعت و محیط زیست رفتار میکنند امری بسیار مهم هست.

کلمات کلیدی: اکوتوریسم- محیط زیست- منابع طبیعی

مقدمه

به طور کلی انسانها با اعمال و رفتار خود هم می توانند موجب تخریب طبیعت و محیط زیست خود شوند و هم می توانند با به کار بردن اصول فنی و علم و دانش خود باعث تنوع زیستی و پوشش گیاهی و وسعت جنگلها شوند. انسان توانسته است با به کار گیری علم و دانش، از گونه های مختلف گیاهی و جانوری، مراقبت بیشتری به عمل آورد. به ویژه گونه هایی که در معرض انقراض هستند، بیشتر مورد توجه قرار گرفته اند. همچنین انسان با به کار گیری اصول فنی و علم ژنتیک، توانسته است انواع و اقسام گیاهان را در شرایط نامناسب تکثیر نماید. اما به نظر می رسد، پیشرفت صنعت در عناصر مختلف و در نقاط مختلف، عدم تعادل ایجاد کرده و باعث تغییر زندگی جانوران و گیاهان شده است. به ویژه در صنعت گردشگری این امر واضح تر خود را نشان داده و تأثیرات منفی بیشتری بر محیط زیست گذاشته است. اما

در این میان اثرات مثبت آن را نیز نباید نادیده گرفت. در این زمینه هرچه آگاهی مردم، چه مردم بومی و چه گردشگران در رابطه با حفظ محیط زیست و پوشش گیاهی بیشتر باشد، مسلماً اثرات مثبت گردشگری بیشتر خواهد بود و این امر همکاری دولت و بخش خصوصی را می طلبد. مناطق جنگلی از جمله مناطقی هستند که همیشه دارای جاذبه خاصی برای خانواده های ایرانی است؛ از طرفی استفاده جنگل نشینان از جنگل بصورت استحصال چوب برای مصارف مختلف، چرای دام و... است. موارد مصرفی که به ماهیت وجودی جنگل آسیب می رساند. یکی از مباحث مهم که در دهه های اخیر در رابطه با توسعه مطرح شده است بحث پایداری است. در واقع توسعه ی پایدار به بهبود وضعیت زندگی انسان با در نظر گرفتن نیاز نسل های آینده ی بشری توجه دارد و در صدد پیاده سازی عدالت اجتماعی در بین نسل هاست. مفهوم پایداری در سال ۱۹۷۲ در پاسخ به تخریب محیط توسط انسان، مورد استفاده قرار گرفت و عمومیت یافت، این مفهوم در اصل از جنگلداری منشاء می گیرد، به این معنا که، اطمینان از توانایی های موجود منابع جنگل حفظ شود. به عبارت دیگر مقدار درخت قطع شده و صدمات وارده به طبیعت جنگل، بطور متوسط از نرخ رشد جنگل تجاوز نکند. طبق برآورد انجمن گردشگری زیست محیطی در سال ۱۹۹۹، گردشگری در طبیعت یا طبیعت گردی ۲۰ درصد و گردشگری زیست محیطی ۷ درصد از بازار مسافرت جهانی را در اختیار داشته است (شاهنده، ۱۳۸۰). رابطه گردشگر و محیط زیست، در سه بعد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست- محیطی تأثیرگذار می باشد (کاظمی، ۱۳۸۵).

در مناطق مختلف جهان، توسعه گردشگری و توریسم با حفاظت محیط زیست همراه است و دولتها در این زمینه تأکید فراوانی دارند. در کشورهای توسعه یافته و یا در حال توسعه، این تأکیدات تأثیر بیشتری داشته است. زیرا در این کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه، اشکال دیگر توسعه اقتصادی، مثل تولید و استخراج و یا منابع طبیعی مثل نفت و گاز وجود ندارد و توریسم منبع بسیار خوبی برای کسب درآمد برای این کشورها شده است. ولی در بعضی از کشورهای جهان سوم، به خصوص در کشور ما حفاظت از محیط زیست و پوشش گیاهی به صورت یک فرهنگ در نیامده و تأکیدات دولت هم روی افراد منطقه و هم روی گردشگران هنوز تأثیر به سزایی نداشته است. اکثر مردم نسبت به محل زندگی و خانه خود بسیار حساس هستند و هیچگونه